

Raadsmededeling openbaar

Nummer : 228-2021
Datum : 30 december 2021
B&W datum :
Beh. Ambtenaar : Ingrid Oonk
Portefeuillehouder : T.M.M. Kok
Onderwerp : Kerkenvisie Oost Achterhoek - gemeente Aalten

Aanleiding:

Op 30 november 2021 heeft het college van B & W besloten de Kerkenvisie Oost Achterhoek, met de achterliggende stukken voor de gemeente Aalten, voor te leggen aan de gemeenteraad. Verschillende fracties hebben naar aanleiding van de stukken vragen gesteld. Deze vragen beantwoorden we in deze raadsmededeling.

Inhoud mededeling:

Vragen ChristenUnie

In het raadsvoorstel staat (op pagina 2) dat “andere geloofsgemeenschappen zijn juist groeiende”. Welke geloofsgemeenschappen zijn (met name) in Oost-Achterhoek groeiende?

Geloofsgemeenschappen, die ook jonge mensen aan zich weten te binden, zijn groeiende in de Oost Achterhoek. Een voorbeeld hiervan is de Christengemeente De Meiberg,

Er wordt gesproken over een kerkenvisie, een oplegnotitie, kansenkaart en besprekingsverslagen. Veel informatie is opgehaald en beschreven (complimenten daarvoor), maar wat is nu feitelijk de visie van de gemeente Aalten op bestaande kerken/dergelijk cultureel erfgoed? Ofwel, welke plaats nemen kerken (en dergelijke cultureel erfgoed en karakteristieke gebouwen) binnen de gemeente Aalten in de toekomst in? Wat willen we als gemeenschap behouden en waarom en welke rol heeft de gemeente daarin? Hoe zien wij de toekomst voor ons op dit gebied? Waar liggen kansen, en mogelijke risico's?

De kerken maken deel uit van onze culturele identiteit. De meest bijzondere kerkgebouwen in onze gemeente hebben een status als rijks of gemeentelijk monument. Voor het wijzigen van de bestemming en voor het aanpassen van het kerkgebouw moet de gemeente een procedure volgen. Ook moet zij zich hierover laten adviseren door deskundigen, waaronder de Commissie Cultureel Erfgoed. Deze gebouwen zijn belangrijk voor de gemeente en door hun status zijn zij beschermd tegen ongewenste ontwikkelingen.

Een ander deel van de kerkgebouwen heeft een dubbelbestemming 'karakteristiek gebouw'. Dit betekent dat ze in hun hoofdvorm en gevelindeling gehandhaafd moeten blijven, tenzij het college anders besluit. Op deze wijze zijn de karakteristieke kerkgebouwen beschermt tegen sloop en blijft het exterieur op hoofdlijnen behouden.

Inmiddels zijn al verschillende cultuurhistorisch waardevolle kerkgebouwen herbestemd in onze gemeente, of liggen er plannen voor herontwikkeling. De NPB kerk in Dinxperlo is verbouwd tot twee bijzondere woningen, de Koppelkerk fungeert als een levendige vrijplaats voor kunst en cultuur, de

Ontmoetingskerk is Dinxperlo is verbouwd tot vier duurzame woningen en voor de Oosterkerk ligt een plan, dat het gebouw een maatschappelijk waardevolle functie geeft.

Elke herbestemming van een kerkgebouw brengt maatwerk met zich mee. Het is afhankelijk van de kaders die het kerkgebouw met zich meebrengt en de ligging ervan, de behoefte in de gemeenschap en van de markt, wat de mogelijkheden per kerkgebouw zijn. Hiervoor is geen generieke beleidslijn vast te leggen.

De gemeente is geen eigenaar van de kerkgebouwen. De kerkgenootschappen besluiten zelf aan wie ze hun kerkgebouwen verkopen en laten het vaak aan de nieuwe eigenaar over, om afspraken te maken met de gemeente over de herbestemming. Het is aan de gemeente om goede kaders te stellen voor de herbestemming van de kerkgebouwen, die een bijzondere (cultuurhistorische) waarde hebben. En om partijen bij elkaar te brengen, die een goede herbestemming kunnen realiseren.

Waar het kerkgebouwen betreft, die om cultuurhistorische en/of maatschappelijke redenen waardevol zijn om te behouden, zal de gemeente Aalten zich inspannen om partijen bij elkaar te brengen en hen te ondersteunen om tot een passende (her)invulling van het gebouw te komen.

Zijn de totale uitkomsten gedeeld met de betrokken kerkgemeenschappen (waarmee is gesproken)?

De stukken, die in het college zijn behandeld en nu voorliggen in de raad, zijn gedeeld met de kerkgemeenschappen.

Wat zijn de vervolgstappen ná vaststelling door de raad en bespreking tijdens de erfgoedbijeenkomst? En welke rol heeft de gemeente daarin?

We blijven in gesprek met de kerkgemeenschappen. Onze deur staat open, wanneer er ontwikkelingen of vragen zijn bij de kerkgenootschappen.

Tijdens het bezoek aan de kerken in Arnhem gaven deelnemers aan, ook in de regio graag eens bij elkaar in de keuken te kijken en met elkaar in gesprek te willen zijn. Een dergelijke bijeenkomst in de Oost Achterhoek faciliteren wij graag in de komende periode.

Vragen VVD

In het raadsbesluit staat het volgende: *de Kerkenvisie Oost Achterhoek en de achterliggende stukken voor de gemeente Aalten vast te stellen;*

Wat is de kerkenvisie? De oplegnotitie Aalten? Het plan van aanpak, de kansenkaart, de kerkenpaspoorten en verslagen maken daar geen onderdeel van uit?

Welke achterliggende stukken stellen wij vast? Hebben de achterliggende stukken niet geleid tot de Kerkenvisie Oost Achterhoek en hoeft alleen de kerkenvisie zelf vastgesteld te worden?

De Kerkenvisie Oost Achterhoek – gemeente Aalten bestaat uit de verbindende Oplegnotitie, de Gespreksverslagen met eigenaren/gebruikers van de kerkgebouwen in de gemeente Aalten en de Kerkenpaspoorten van de kerkgebouwen in de gemeente Aalten. Deze stukken stelt u vast.

De Kansenkaart voor Kerken stelt u niet vast, daar neemt u kennis van.

Tot op heden hebben zonder deze kerkvisie ook transitie plaatsgevonden. In hoeverre leidt deze kerkenvisie betere procedures en niet juist tot belemmeringen?

Met het vaststellen van de Kerkenvisie Oost Achterhoek legt u geen extra belemmeringen op om tot een goede transitie te komen. De Kerkenvisie brengt in beeld waar kerkgenootschappen nu staan, hoe ze hun toekomst zien, hoe het is om te wonen of te werken in een herbestemd kerkgebouw en waar je dan zoal tegenaan loopt. Op basis van de Kerkenvisie kunnen zowel de gemeente als de eigenaren beter inspringen op ontwikkelingen rond de kerkgebouwen.

Zijn ervaringen met transities van kerkgebouwen uit het verleden meegenomen in deze kerkenvisie?

Jazeker. Inmiddels zijn er al diverse kerkgebouwen in onze gemeente herbestemd en in het algemeen zijn wij en de bewoners/gebruikers tevreden over deze herbestemmingen. De ervaringen die hiermee zijn opgedaan, betrekken we weer bij nieuwe ontwikkelingen.

Vragen D'66

Op pagina 6 van de visie staat dat de TU Delft nog ondersteuning biedt bij de participatietrajecten rondom herontwikkeling, maar of dit lukt is afhankelijk van de corona crisis. Is inmiddels al bekend of dit gaat lukken?

Het KaDer project, van waaruit de inzet van de TU Delft door de provincie Gelderland werd bekostigd, is inmiddels afgerond. De TU Delft heeft bij de provincie Gelderland een nieuw voorstel ingediend, om een drietal kerken in de Oost Achterhoek te begeleiden in een participatietraject. De Protestantse Gemeente Aalten heeft aangegeven hiervoor interesse te hebben in relatie tot de Oude Helenakerk. We zijn op dit moment in afwachting van besluitvorming door de provincie Gelderland, of er middelen vrijgemaakt worden voor dit vervolg op het KaDer project.

Wat zijn de volgende stappen om tot een passende herbestemming te komen voor de Heilige Helena Kerk?

De r.k.- Helenakerk is verkocht aan een particulier. Deze beraadt zich op de toekomstige functie van het kerkgebouw. Zodra er concrete plannen zijn voor een herinvulling, worden deze door ons getoetst aan het bestemmingsplan en bespreken we op dat moment wat de mogelijkheden zijn binnen de kaders die het gebouw meebrengt, de visie van de gemeente op de locatie en de vraag vanuit de markt op dat moment.

Wat is er nodig om De Heilige Georgiuskerk om te bouwen naar een boekenkerk? Welke bijdrage van de gemeente is hiervoor nodig (regelgeving, financieel etc.)?

Voor de Heilige Georgiuskerk is eind 2020 een visie op de herbestemming ontvangen en beoordeeld. Voor de verbouw tot boekenkerk is in ieder geval een omgevingsvergunning nodig voor de onderdelen 'bouwen', 'wijzigen monument' en 'planologisch strijdig gebruik' omdat het beoogde gebruik (boekenkerk, horeca e.d.) in strijd is met het geldende bestemmingsplan. We wachten op een verdere uitwerking van de plannen waaruit blijkt dat deze ontwikkeling ook planologisch haalbaar is. Recent is een aanvraag voor Leader-subsidie ontvangen voor de boekenkerk.

Is het college voornemens om de Goede Herderkerk op de lijst van gemeentelijk monumenten te zetten? Graag hier een toelichting waarom wel of niet.

De algemene beleidslijn van het college is, dat er alleen op vrijwillige basis nieuwe aanwijzingen tot gemeentelijk monument plaatsvinden. Als de (toekomstige) eigenaar van de Goede Herderkerk het pand wil laten aanwijzen tot gemeentelijk monument, dan werken wij daar graag aan mee. Het pand is nu via de dubbelbescherming 'karakteristiek pand' beschermt tegen sloop en aantasting van het karakter van het exterieur van het gebouw. De bomen rond de kerk staan op de waardevolle bomenlijst.

Er wordt gesteld dat er is gekeken naar voorbeelden van herbestemming van kerkgebouwen in Arnhem. Wat zijn daar in het oog springende voorbeelden geweest en waarom is juist voor Arnhem gekozen?

Er is gekozen voor een bezoek aan Arnhem, omdat we binnen onze eigen provincie naar aansprekende voorbeelden wilden kijken. De wijze waarop de Eusebiuskerk als multifunctioneel gebouw wordt gebruikt en de manier waarop de Gulden Hart kerk is verbouwd tot 'Centrum voor Mens & Gezondheid', biedt inspiratie voor het toekomstig gebruik van kerkgebouwen in de Oost Achterhoek.

Op 13 februari 2020 is er door de drie gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk een erfgoedbijeenkomst georganiseerd. In hoeverre en op welke manier is daar ook al actief aandacht besteed aan participatie van belanghebbenden en op welke manier zijn destijds burgers geïnformeerd en betrokken?

Voor de bijeenkomst op 13 februari 2020 is een paginagrote advertentie in het huis-aan-blad geplaatst, met de vraag 'U komt toch ook?' Aan deze oproep hebben velen gehoor gegeven. Onder hen was een groot aantal vertegenwoordigers van en betrokkenen bij kerkgemeenschappen uit de Oost Achterhoek. Tijdens de verschillende deelbijeenkomsten in het Koptisch Klooster, is het Plan van Aanpak nader toegelicht, hebben de drie uitvoerende partijen uitgelegd wat zij gingen doen, konden er vragen worden gesteld en een gesprek worden gevoerd over de Kerkenvisie Oost Achterhoek. Ook in de wandelgangen zijn gesprekken gevoerd over de Kerkenvisie Oost Achterhoek. Belanghebbenden en burgers hebben op die dag ruim inbreng gehad op de Kerkenvisie Oost Achterhoek.

Het kerkbestuur van de protestantse Heilige Sint Helenakerk op de markt in Aalten heeft haar hand uitgestoken naar de katholieke kerkgenootschap om ook in de oude Sint Helena haar erdiensten te houden, nu de Helenakerk aan de Dijkstraat aan de eredienst wordt onttrokken, mooi dat deze kerkgenootschappen elkaar wisten te vinden. Wat doet onze gemeente om dit soort gesprekken tussen partijen aan te jagen en te faciliteren, andere belanghebbenden (horeca op de markt, musea, muziekgroepen) te betrekken bij een duurzame invulling van deze beeldbepalende kerk voor het centrum van Aalten?

In navolging van de Kansenskaart voor kerken, heeft de TU Delft bij de provincie Gelderland een voorstel ingediend, om een drietal kerken in de Oost Achterhoek te begeleiden in een participatietraject. De Protestantse Gemeente Aalten heeft aangegeven hiervoor interesse te hebben, in relatie tot de toekomst van de Oude Helenakerk. We zijn op dit moment in afwachting van besluitvorming door de provincie Gelderland, of er middelen vrijgemaakt worden voor dit vervolg op het KaDEr project. Wanneer de middelen beschikbaar worden gesteld door de provincie en de coronamaatregelen het toelaten, kan het gesprek worden gestart over de nadere invulling van het participatietraject.

Er wordt gesteld dat de gemeente een “warm bad” en aanspreekpunt moet zijn voor betrokken partijen en kerkbesturen, hoe gaat de gemeente Aalten deze rol invullen? En is het uitgangspunt om deze kerk in bezit en beheer te houden van de eigen kerkgemeente en te voorkomen dat de Oude Sint Helena in bezit komt van partijen/stichtingen elders? En welke rol neemt de gemeente Aalten daarbij in?

De gemeente Aalten heeft er vertrouwen in, dat het bestuur van de Protestantse Gemeente Aalten het beste voor heeft met de toekomst van het kerkgebouw en deze parel zo goed mogelijk wil achterlaten voor toekomstige generaties.

Wanneer de PGA zou besluiten, om zelf eigenaar te blijven van het kerkgebouw, is dat wat ons betreft prima. Wij zien echter ook de voordelen van het onderbrengen van de Oude Helenakerk bij de Stichting Oude Gelderse Kerken (SOGK), waarmee op dit moment gesprekken worden gevoerd door de PGA.

Wij hebben een luisterend oor voor de verschillende geluiden binnen de kerkgemeenschap en vinden het belangrijk dat binnen de kerkgemeenschap zelf een besluit wordt genomen, dat op voldoende draagvlak kan rekenen. De mensen binnen de kerk moeten immers met elkaar verder.

Los van het eigendom, is een multifunctioneler gebruik van het kerkgebouw een gedeeld beeld binnen verschillende partijen. Voor daarbij horende activiteiten zal een lokaal comité moeten zorgen, ook wanneer de SOGK de eigenaar zou worden.

De PGA heeft aangegeven graag begeleiding van de TU Delft te krijgen bij het traject, om te komen tot een programma voor de kerk en de partijen die daarbij betrokken kunnen worden. Wij hebben deze behoefte aangekaart bij de TU Delft en ook de provincie Gelderland is hiervan op de hoogte. Wij hopen dat de provincie de middelen beschikbaar stelt, om op deze wijze een vervolg te geven aan het KaDEr project en de Kansenskaart voor kerken in de Oost Achterhoek.

Vragen HMV

Goed dat dit initiatief uitgaat. Naast vele en diverse grote zorgen, zien we ook lichtpuntjes. Er is ruim documentatie voor een goed gesprek over dit onderwerp in de raad. HMV wil in dit stadium een vraag stellen mbt de status van een individueel kerkgebouw.

Vraag mbt de status van de PKN Kerk, Aalten: de Zuiderkerk. We merken op dat deze kerk op dit moment nog niet de status van Gemeentelijk Monument heeft. Wij zijn van mening, dat dit eigenlijk wel zou moeten, immers de Zuiderkerk is een bijzondere kerk in dat het een uniek voorbeeld is van het naoorlogs optimisme van de jaren'60. De kerk is ontworpen door een Aaltense architect, de toren is vrijstaand een bijzonder, beeldbepalend, en gebouwd door een Aaltense ondernemer. Muurschilderingen in de kerk en aan de buitenzijde zijn van een Aaltens kunstenaar. Allemaal redenen om zuinig op deze kerk te zijn.

We vragen het college of zij onze analyse van de waarde van deze kerk deelt, en of zij als ze dat al niet zijn, in dialoog met de eigenaar willen onderzoeken, of de status van gemeentelijk monument zal bijdragen tot het lange termijn perspectief van dit bijzondere gebouw.

Wij onderschrijven dat de Zuiderkerk een mooi voorbeeld is van Wederopbouwarchitectuur. De gemeente Aalten heeft als beleidslijn dat monumenten alleen op vrijwillige basis worden toegevoegd aan de gemeentelijke monumentenlijst. Wij zijn bereid om in gesprek te gaan met de PGA over de mogelijkheid tot aanwijzing en met hen te onderzoeken of het pand kan worden aangewezen als een gemeentelijk monument uit de Wederopbouwperiode.

De volgende stukken zijn voor u bijgevoegd:

Nvt.

Schriftelijke vragen januari 2022

Kerkenvisie Oost-Achterhoek

1. In het raadsvoorstel staat (op pagina 2) dat “andere geloofsgemeenschappen zijn juist groeiende”. Welke geloofsgemeenschappen zijn (met name) in Oost-Achterhoek groeiende?
2. Er wordt gesproken over een kerkenvisie, een oplegnotitie, kansenkaart en besprekingsverslagen. Veel informatie is opgehaald en beschreven (complimenten daarvoor), maar wat is nu feitelijk de visie van de gemeente Aalten op bestaande kerken/dergelijk cultureel erfgoed? Ofwel, welke plaats nemen kerken (en dergelijke cultureel erfgoed en karakteristieke gebouwen) binnen de gemeente Aalten in de toekomst in? Wat willen we als gemeenschap behouden en waarom en welke rol heeft de gemeente daarin? Hoe zien wij de toekomst voor ons op dit gebied? Waar liggen kansen, en mogelijke risico's?
3. Zijn de totale uitkomsten gedeeld met de betrokken kerkgemeenschappen (waarmee is gesproken)?
4. Wat zijn de vervolgstappen ná vaststelling door de raad en bespreking tijdens de erfgoedbijeenkomst? En welke rol heeft de gemeente daarin?

Schriftelijke vragen kerkenvisie D66

Op pagina 6 van de visie staat dat de TU Delft nog ondersteuning biedt bij de participatietrajecten rondom herontwikkeling, maar of dit lukt is afhankelijk van de corona crisis. Is inmiddels al bekend of dit gaat lukken?

Wat zijn de volgende stappen om tot een passende herbestemming te komen voor de Heilige Helena Kerk?

Wat is er nodig om De Heilige Georgiuskerk om te bouwen naar een boekenkerk? Welke bijdrage van de gemeente is hiervoor nodig (regelgeving, financieel etc.)?

Is het college voornemens om de Goede Herderkerk op de lijst van gemeentelijk monumenten te zetten? Graag hier een toelichting waarom wel of niet.

Er wordt gesteld dat er is gekeken naar voorbeelden van herbestemming van kerkgebouwen in Arnhem. Wat zijn daar in het oog springende voorbeelden geweest en waarom is juist voor Arnhem gekozen?

Op 13 februari 2020 is er door de drie gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk een erfgoedbijeenkomst georganiseerd. In hoeverre en op welke manier is daar ook al actief aandacht besteed aan participatie van belanghebbenden en op welke manier zijn destijds burgers geïnformeerd en betrokken?

Het kerkbestuur van de protestantse Heilige Sint Helenakerk op de markt in Aalten heeft haar hand uitgestoken naar de katholieke kerkgenootschap ook in de oude Sint Helena haar erdiensten te houden, nu de Helenakerk aan de Dijkstraat aan de eredienst wordt onttrokken, mooi dat deze kerkgenootschappen elkaar wisten te vinden. Wat doet onze gemeente om dit soort gesprekken tussen partijen aan te jagen en te faciliteren, andere belanghebbenden (horeca op de markt, musea, muziekgroepen) te betrekken bij een duurzame invulling van deze beeldbepalende kerk voor het centrum van Aalten?

Er wordt gesteld dat de gemeente een “warm bad” en aanspreekpunt moet zijn voor betrokken partijen en kerkbesturen, hoe gaat de gemeente Aalten deze rol invullen? En is het uitgangspunt om deze kerk in bezit en beheer te houden van de eigen kerkgemeente en te voorkomen dat de Oude Sint Helena in bezit komt van partijen/stichtingen elders? En welke rol neemt de gemeente Aalten daarbij in?

HMV vragen over notie Kerkenvisie.

Goed dat dit initiatief uitgaat. Naast vele en diverse grote zorgen, zien we ook lichtpuntjes. Er is ruim documentatie voor een goed gesprek over dit onderwerp in de raad.

HMV wil in dit stadium een vraag stellen mbt de status van een individueel kerkgebouw.

Vraag mbt de status van de PKN Kerk, Aalten: de Zuiderkerk. We merken op dat deze kerk op dit moment nog niet de status van Gemeentelijk Monument heeft. Wij zijn van mening, dat dit eigenlijk wel zou moeten, immers de Zuierkerk is een bijzondere kerk in dat het een unieke voorbeeld is van het naoorlogs optimisme avn de jaren'60. De kerk is ontworpen door een Aaltense architect, de toren is vrijstaand een bijzonder, beeld bepalend, en gebouwd door een Aaltense ondernemer. Muurschilderingen in de kerk en aan de buitenzijde zijn van een Aaltens kunstenaar. Allemaal redenen om zuinig op deze kerk te zijn.

We vragen het college of zij onze analyse van de waarde van deze kerk deelt, en of zij als ze dat al niet zijn, in dialoog met de eigenaar willen onderzoeken, of de status van gemeente monument zal bijdragen tot het lange termijn perspectief van dit bijzondere gebouw.

Jan Wijbrans

	Schriftelijke vragen beeldvormende fase januari 2022 <u>Vragen uiterlijk 27-12-2021 om 9.00 uur indienen bij griffie@aalten.nl</u>
	NAAM FRACTIE: VVD
ONDERWERP	
<i>Vragen</i>	Voorstel tot vaststelling Kerkenvisie Oost Achterhoek - gemeente Aalten
1.	In het raadsbesluit staat het volgende <i>de Kerkenvisie Oost Achterhoek en de achterliggende stukken voor de gemeente Aalten vast te stellen;</i>" Wat is de kerkenvisie? De oplegnotitie Aalten? Het plan van aanpak, de kansenskaart, de kerkenpaspoort en verslagen maken daar geen onderdeel van uit?
2.	Welke achterliggende stukken stellen wij vast? Hebben de achterliggende stukken niet geleid tot de Kerkenvisie Oost Achterhoek en heeft alleen de kerkenvisie zelf vastgesteld te worden?
3.	Tot op heden hebben zonder deze kerkvisie ook transities plaatsgevonden. In hoeverre leidt deze kerkenvisie betere procedures en niet juist tot belemmeringen?
4.	Zijn ervaringen met transities van kerkgebouwen uit het verleden meegenomen in deze kerkenvisie?